ACTA SCIENTIARUM POLONORUM *Oeconomia 9 (2) 2010, 91–100*

ZNACZENIE USŁUG DORADCZYCH W KREOWANIU AKTYWNOŚCI INWESTYCYJNEJ PRODUCENTÓW ROLNYCH

Sławomir Kalinowski
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Barbara Kiełbasa
Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Streszczenie. Inwestycje są motorem działań w każdym przedsiębiorstwie i gospodarstwie rolnym. Podjęcie decyzji inwestycyjnej jest dużym ryzykiem zarówno w małym, jak i dużym gospodarstwie. Obecnie w obliczu wdrażania nowych wymogów w produkcji rolnej (tzw. zasada wzajemnej zgodności) niezbędne jest niekiedy kosztowne inwestowanie w modernizację gospodarstw. Praca przedstawia krótką charakterystykę próby 849 gospodarstw, ocenę działalności inwestycyjnej ich właścicieli oraz planów na przyszłość, a także ocenę źródeł pozyskiwania informacji przez rolników w zakresie możliwości inwestowania.

Słowa kluczowe: indywidualne gospodarstwo rolne, ośrodki doradztwa rolniczego, system doradztwa rolniczego, inwestycje, źródło informacji, zasada wzajemnej zgodności

WSTĘP

Doradztwo rolnicze definiowane jest jako „proces decyzyjny polegający na udzielaniu pomocy rodzinom rolniczym w podejmowaniu decyzji, dzięki którym osiągają oni swoje cele" [Van den Ban 1997]. Instytucjami, które prowadzą taką działalność na obszarach wiejskich są m.in. ośrodki doradztwa rolniczego (ODR) i zatrudnieni tam doradcy rolni. Działalność ODR skupiona jest obecnie nie tylko na rolniku i jego rodzinie, ale obejmuje również lokalną społeczność wiejską, grupy producentów rolnych, usługodawców zlokalizowanych na obszarach wiejskich itp. Do podstawowych zadań doradców rolnych należy przede wszystkim pomoc w podejmowaniu właściwych decyzji poprzez wspólne rozwiązywanie problemów (np. metodą uczestnictwa). Doradca rolny ma motywować do

Adres do korespondencji – Corresponding author: Sławomir Kalinowski, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Ekonomii, ul. Wojska Polskiego 28, 60-637 Poznań; Barbara Kiełbasa, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Zakład Rolnictwa Światowego i Doradztwa, Al. Mickiewicza 21, 31-120 Kraków, e-mail: barbara.kielbasa@ur.krakow.pl

podjęcia decyzji (np. inwestycyjnych) poprzez pomoc w pozyskaniu niezbędnych informacji i wnikliwą analizę rozwiązań [Kania 1995].

W. Kujawiński [2002] precyzuje cztery podstawowe zadania ośrodków doradztwa rolniczego:

- zadania doradcze, które polegają na pomocy w podejmowaniu właściwych decyzji,
- zadania oświatowe, polegające na przekazywaniu wiedzy i nauczaniu osób dorosłych,
- zadania informacyjne, czyli dostarczanie wiadomości na temat nowych technologii i innowacji, ale bez ich oceniania,
- zadania upowszechnieniowe, polegające na rozpowszechnianiu nowych rozwiązań technicznych i technologicznych w rolnictwie.

Szczegółowo zadania instytucji doradczych, w tym ośrodków doradztwa rolniczego, precyzuje ustawa z dnia 22 października 2004 roku o jednostkach doradztwa rolniczego [Dz.U. Nr 251, poz. 2507].

Podstawowym celem usług doradczych jest pomoc rolnikom w podnoszeniu ogólnej wydajności gospodarstw, a także dostosowanie do nowych standardów produkcji (tzw. zasada wzajemnej zgodności). Na obecnym etapie funkcjonowania wspólnej polityki rolnej każde państwo członkowskie ma obowiązek utworzyć tzw. System Doradztwa Rolniczego[1] (Farm Advisory System), którego celem jest świadczenie usług doradczych oraz pomoc rolnikom w dostosowaniu swoich gospodarstw. Rolnik będzie mógł korzystać z usług doradczych na zasadzie dobrowolności, a 80% kosztów z tym związanych (do równowartości 1,5 tys. euro) może odzyskać ubiegając się o dofinansowanie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013 w ramach działania „Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów”[2]. Instytucje zaangażowane w zarządzanie i organizację Systemu Doradztwa Rolniczego to oprócz ośrodków doradztwa m.in. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Ministerstwo Środowiska, Główny Inspektorat Weterynarii, Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, regionalne zarządy gospodarki wodnej oraz izby rolnicze [Raport SAEPR 2006]. Spełnianie wymogów stawianych producentom rolnym przez Unię Europejską warunkuje osiągnięcie pozycji konkurencyjnej na rynku produktów rolno-spożywczych. Nie można jednak stać się konkurencyjnym bez zwiększania swojego potencjału produkcyjnego oraz inwestowania w rozwój gospodarstwa rolnego [Zawisza, Niedbalski 2009].

POJĘCIE I ZNACZENIE INWESTYCJI W ROLNICTWIE

W literaturze funkcjonuje wiele definicji pojęcia „inwestycje” oraz bogata charakterystyka i podział z uwzględnieniem różnych kryteriów. Jak podaje B. Klepacki [1998], inwestycja „to z jednej strony ogół składników majątku trwałego, powstałych jako rezultat poniesionych nakładów pracy żywej i uprzedmiotowionej na ich budowę lub środków pieniężnych na ich zakup, z drugiej zaś jest to proces zwiększania tego majątku (tzw.

[1]Art. 13 Rozporządzenia Rady WE 1782/2003, Dz.U. L 30 z 31.01.2009, s. 16.
[2]Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013. Działanie 1.4.

proces inwestycyjny)". Inwestowanie to użycie pewnych środków do uzyskania z nich w przyszłości większego zysku lub dochodu [Ziółkowska 2006].

Jak podaje GUS, nakłady inwestycyjne to nakłady rzeczowe i finansowe, które mają na celu wyposażenie gospodarstwa w nowe środki trwałe lub polepszenie (modernizację) już posiadanych, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji, które nie zwiększają wartości środków trwałych. Nakłady na środki trwałe w rolnictwie to nakłady na budynki i budowle (wraz z robocizną i dokumentacją projektową), maszyny, urządzenia, narzędzia oraz środki transportu [Rocznik Statystyczny Rolnictwa i Obszarów Wiejskich 2008]. Niniejsza praca obejmuje analizę inwestycji rzeczowych (bezpośrednich) w rolnictwie. Najczęściej spotykana klasyfikacja tych inwestycji dzieli je na [Ziółkowska 2006]:

- inwestycje odtworzeniowe – mają na celu zastąpienie zużytych środków trwałych nowymi,
- inwestycje modernizacyjne – mają na celu poprawę efektywności produkcji przez zakup nowoczesnych maszyn i urządzeń,
- inwestycje innowacyjne – mają na celu dostosowanie wytwarzanych produktów do nowych wymogów,
- inwestycje rozwojowe – służą rozwojowi całego gospodarstwa rolnego przez wzrost potencjału produkcyjnego (rozwój parku maszynowego, nowy produkt, nowe kanały dystrybucji itp.),
- inwestycje strategiczne – mają na celu wzmocnienie pozycji gospodarstwa/przedsiębiorstwa rolnego na rynku (lokalnym, regionalnym, krajowym, międzynarodowym) w dłuższym okresie.

Inwestowanie wymaga zaangażowania pewnej puli środków finansowych i podjęcia trafnych decyzji, które są zależne od wielu czynników. Na poziomie gospodarstwa czy przedsiębiorstwa rolnego niezmiernie istotnym determinantem jest poziom dochodów dyspozycyjnych rolników, wysokość oprocentowania kredytów, dostępność kredytów preferencyjnych, dostępność funduszy unijnych, a także skłonność właściciela gospodarstwa do inwestowania [Fereniec 1999].

Podstawowym celem badania była ocena działalności inwestycyjnej losowo wybranej próby gospodarstw indywidualnych, z uwzględnieniem roli ośrodków doradztwa rolniczego przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych przez kierowników tych gospodarstw. W ramach badań sformułowano dwie hipotezy badawcze:

1. Prywatne gospodarstwa indywidualne (tzw. gospodarstwa rodzinne) wykazują niską skłonność do inwestowania, ukierunkowując się głównie na inwestycje odtworzeniowe.
2. Ośrodki doradztwa rolniczego pełnią istotną rolę w informowaniu o możliwościach pozyskania środków na inwestycje i modernizacje w gospodarstwach rolnych, co w znacznym stopniu wpływa na podjęcie decyzji inwestycyjnych.

W pracy przedstawiono także kierunki inwestowania gospodarstw indywidualnych.

MATERIAŁ I METODY

Badania empiryczne realizowane były z wykorzystaniem metody sondażowej przy użyciu kwestionariusza ankiety, zawierającego pytania pozwalające na charakterystykę respondenta (rolnika), gospodarstwa rolnego, poziomu wiedzy z zakresu nowych wymogów w produkcji rolnej (tzw. zasada wzajemnej zgodności), planowania strategicznego (działalność modernizacyjna i inwestycyjna). Badania realizowano w 2007 roku na losowo dobranej próbie rolników uczestniczących w szkoleniach organizowanych na obszarze województwa małopolskiego przez konsorcjum w składzie: Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego, Małopolska Izba Rolnicza oraz Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego[3]. Rezultatem twardym przeprowadzonych badań empirycznych było uzyskanie prawie 1000 ankiet, z czego do dalszej analizy na potrzeby niniejszej pracy włączono 849 poprawnie wypełnionych. Próba badawcza stanowiła 9% grupy przeszkolonych w województwie rolników. Analizą objęto właścicieli gospodarstw o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha, co było jednym z podstawowych kryteriów rekrutacji na szkolenie.

W ramach badań dokonano analizy uzyskanych danych pierwotnych stosując metody statystyki opisowej, z wykorzystaniem miar przeciętnych oraz analizy współzależności [Snarska 2007, Bielecka 2005]. W sformułowaniu rezultatów posłużono się metodami o charakterze indukcyjno-dedukcyjnym, analogii i porównań. Wyniki przedstawiono w formie tabelarycznej, graficznej i opisowej [Luszniewicz, Słaby 2003]. W pracy przedstawiono fragmentaryczne wyniki szerszych badań prowadzonych przez autorów nad zagadnieniem wdrażania zasady wzajemnej zgodności w Polsce.

W pracy posłużono się także, oprócz literatury dotyczącej omawianego zagadnienia, danymi wtórnymi, m.in. Głównego Urzędu Statystycznego, zamieszczonymi w Roczniku Statystycznym Rolnictwa i Obszarów Wiejskich 2008 oraz w raporcie zespołu SAEPR.

WYNIKI BADAŃ

Punktem wyjścia do oceny skłonności do inwestowania w modernizację swoich gospodarstw była analiza demograficzna uczestników szkoleń, która wykazała, iż co trzeci respondent był tzw. młodym rolnikiem, gdyż nie ukończył jeszcze 40. roku życia, a średni wiek ankietowanego to 45,6 lat. Dokonano także szacunkowej oceny siły roboczej (tj. wyłącznie kierowników gospodarstw) w ujęciu jakościowym za pomocą wskaźnika koncentracji wykształcenia[4], który dla analizowanej grupy wynosił 112. Wynik ten pokazuje,

[3]Temat szkoleń: „Spełnienie standardów w dziedzinie ochrony środowiska, zwierząt i konsumenta a uzyskanie dopłat bezpośrednich (konieczność przestrzegania wymogów tzw. wzajemnej zgodności)". Czterodniowe szkolenia konsorcjum realizowało w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich" w zakresie działania 1.3 „Szkolenia".

[4]Wskaźnik koncentracji wykształcenia (WK_q) obliczany jest według wzoru: $WK_q = \frac{\sum J_q}{R} \cdot 100$, gdzie J_q oznacza jednostki kwalifikacji wynoszące dla rolników, którzy: uzyskali tytuł kwalifikacyjny – 0,25 punktu, ukończyli szkoły zawodowe – 1,0 punkt, średnie – 1,5 punktu, wyższe – 2,0 punkty. R – liczba producentów w analizowanej grupie.

iż respondenci to najczęściej osoby o wykształceniu zawodowym lub średnim (82,2%). Jedynie niecałe 5% ankietowanych deklarowało posiadanie wykształcenia wyższego.

Obszarem badań było województwo małopolskie, które charakteryzuje się najbardziej rozdrobnioną strukturą obszarową w Polsce, natomiast średnia powierzchnia użytków rolnych w badanej próbie to 8,46 ha. Najliczniejszą grupę stanowiły gospodarstwa o powierzchni od 3 do 10 ha, najmniej gospodarstw zanotowano w grupie o największej powierzchni – 100 ha użytków rolnych i więcej (rys. 1). Wyniki te pokrywają się z danymi GUS z 2007 roku dotyczącymi sytuacji w Polsce, gdzie liczną grupę stanowią gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych od 3 do 10 ha (28,7%)[5].

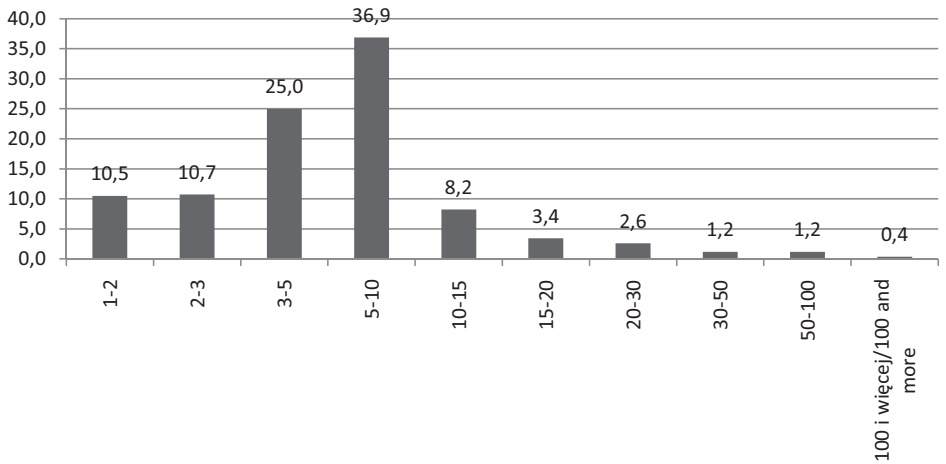

Rys. 1. Struktura badanych gospodarstw indywidualnych (wg ha użytków rolnych) [%]
Fig. 1. Structure of the surveyed private farms (by ha of agricultural land) [%]
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań empirycznych (n = 849).
Source: Own elaborations based on empirical studies (n = 849).

W strukturze użytków rolnych dominowały grunty orne (ponad 70%), 24% stanowiły łąki trwałe i pastwiska, a sady i plantacje wieloletnie obejmowały niecałe 2% wszystkich użytków rolnych w badanych gospodarstwach. Analizowane gospodarstwa przeznaczały produkcję głównie na zaspokojenie potrzeb żywnościowych swoich i rodziny (55% wypowiedzi). Jedynie 18% ankietowanych właścicieli gospodarstw deklarowało, iż utrzymują się wyłącznie z produkcji rolnej, dostarczając na rynek większe ilości towarów. Potwierdzeniem niskiej produktywności i słabej żywotności badanych gospodarstw indywidualnych była nieistotna współzależność między wielkością gospodarstwa a znaczeniem przychodów z tytułu jego prowadzenia w budżecie gospodarstwa domowego (r = 0,267). Co czwarty respondent stwierdził, iż podstawą utrzymania jest nie tylko produkcja rolna, ale przede wszystkim praca poza gospodarstwem (praca najemna lub własna firma), a także renty i emerytury (min. 50% udział przychodów spoza gospodarstwa).

[5]W 2007 roku GUS zanotował prawie 30% gospodarstw z grupy o powierzchni użytków rolnych od 0 do 1 ha, jednak nie zostały one przedstawione, ponieważ nie są przedmiotem analizy w niniejszej pracy.

Wpływ na podejmowanie decyzji inwestycyjnych na poziomie mikroekonomicznym (prywatne gospodarstwa indywidualne, tzw. gospodarstwa rodzinne) ma wiele czynników demograficznych, społecznych i ekonomicznych. Ma znaczenie nie tylko dostępność środków finansowych (środki własne, kredyty, pomoc UE), lecz przede wszystkim takie czynniki, jak: wielkość gospodarstwa, wiek i wykształcenie rolnika, a także plany rolnika co do prowadzenia lub rezygnacji z produkcji rolnej. Kwestionariusz ankiety zawierał pytania dotyczące planowania strategicznego (nowe inwestycje) w gospodarstwie w ciągu najbliższych 3 lat. Najmniejsze gospodarstwa charakteryzowały się najczęściej brakiem planów strategicznych i wykazywały niską skłonność do inwestowania w rozwój lub modernizację swojego gospodarstwa (tab. 1). W każdej z grup gospodarstw o powierzchni użytków rolnych do 5 ha zanotowano od 36% do prawie 50% odpowiedzi twierdzących. Z kolei kierownicy gospodarstw większych byli przekonani o konieczności wymiany zużytych maszyn i urządzeń, modernizacji budynków czy inwestowaniu w powiększenie gospodarstwa (od 60 do 100% odpowiedzi twierdzących w tych grupach) (tab. 1).

Zakres rzeczowy zrealizowanych w badanych gospodarstwach inwestycji przedstawia tabela 2. Obejmuje on przede wszystkim modernizację i budowę nowych budynków i budowli, a także zakup nowych środków transportu (ciągniki, kombajny itd.) (tab. 2).

Tabela 1. Plany inwestycyjne właścicieli badanych gospodarstw indywidualnych na najbliższe 3 lata (2008–2010)
Table 1. Investment plans of owners of private farms for the next 3 years (2008–2010)

Rodzaj odpowiedzi/ /Type of response	Powierzchnia użytków rolnych badanych gospodarstw (w ha)/ /Area of agricultural land in surveyed households (in ha)										
	Wyszczególnienie/ /Specification	1–2	2–3	3–5	5–10	10–15	15–20	20–30	30–50	50–100	100 i więcej/ /100 and more
Tak/Yes	liczba odpowiedzi/ /number of responses	26	39	99	168	46	21	14	6	6	3
	w % odpowiedzi pozytywnych w danej grupie gospodarstw/ /in % of positive answers in the group of farms	36,6	48,1	49,3	58,9	69,7	72,4	66,7	60,0	60,0	100,0
Nie/No	liczba odpowiedzi/ /number of responses	45	42	102	117	20	8	7	4	4	0
	w % odpowiedzi negatywnych w danej grupie gospodarstw/ /in % of positive answers in the group of farms	63,4	61,0	50,7	41,1	30,3	2,3	33,3	40,0	40,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań empirycznych.
Source: Own elaborations based on empirical studies (n = 849).

Tabela 2. Struktura nakładów inwestycyjnych w rolnictwie w badanych gospodarstwach i w Polsce w 2007 roku z podziałem na rodzaj nakładów (w %)
Table 2. The structure of investment outlays in agriculture in the surveyed farms and in Poland in 2007 by type of outlays (in %)

Wyszczególnienie/ /Specification	W Polsce/ /In Poland	W badanych gospodarstwach rolnych/ /In the surveyed farms
Ogółem/ /Total	100,0	100,0
w tym:/ /of which:		
Budynki i budowle/ /Buildings and structures	44,9	42,8
Maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia/ /Machinery, technical equipment and tools	37,0	21,9
Środki transportu/Transport equipment	18,1	35,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań empirycznych i Rocznika Statystycznego Rolnictwa i Obszarów Wiejskich 2008.
Source: Own elaborations based on empirical studies and Statistical Yearbook of Agriculture and Rural Areas 2008.

Rolnicy często decydowali się na wymianę zużytych maszyn, mimo iż w wielu przypadkach nie było to konieczne. Rejestrowano wzrost liczby ciągników na 100 ha użytków rolnych w województwie małopolskim [Rocznik… 2008]. Ciągniki rolnicze posiadało prawie 35% gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w omawianym województwie (w Polsce 45%), a na 100 hektarów przypada 18 ciągników. Największy udział ciągników rolniczych notuje się w gospodarstwach największych obszarowo (powyżej 20 ha użytków rolnych – 96,6% gospodarstw posiadających ciągniki w tej grupie).

Wśród planowanych wydatków inwestycyjnych najwięcej środków rolnicy planowali przeznaczyć na zakup nowych środków transportu. Nawet gospodarstwa najmniejsze obszarowo zamierzały przeznaczyć na ten cel minimum 20 tys. zł (tab. 3).

Stosunkowo niewiele środków finansowych właściciele gospodarstw planowali przeznaczyć na remonty lub budowę nowych budynków i budowli. Modernizacja budynków i budowli oraz zapewnienie zwierzętom optymalnych warunków jest z punktu widzenia spełnienia wymogów wzajemnej zgodności problemem szczególnie istotnym. Jednak gospodarstwa indywidualne z jednej strony nie posiadają wystarczających środków finansowych, a z drugiej – kosztowne prace modernizacyjne nie znajdą pokrycia w osiąganej produkcji czy pobieranych dopłatach z Unii Europejskiej.

W zakresie podejmowania decyzji inwestycyjnych zapytano kierowników gospodarstw o źródła informacji oraz pomocy. Rolnicy wskazali, iż największą pomoc w podjęciu decyzji inwestycyjnych, a także niezbędne informacje o możliwościach finansowania takich inwestycji pozyskują od doradców rolnych zatrudnionych w ośrodkach doradztwa rolniczego (około 37% wskazań, rys. 2).

Tabela 3. Uśredniona wielkość planowanych wydatków inwestycyjnych wyrażona wartościowo (w zł)
Table 3. The average size of the planned capital expenditure, expressed in value (in zl)

Wyszczególnienie/ /Specification	Powierzchnia użytków rolnych badanych gospodarstw (w ha)/ /Area of agriculture land in the surveyed households (in ha)									
	1–2	2–3	3–5	5–10	10–15	15–20	20–30	30–50	50–100	100 i więcej/ /100 and more
Budynki i budowle/ /Buildings and structures	16 544	13 125	14 586	19 270	33 316	46 000	13 125	bd	bd	20 000
Maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia/ /Machinery, technical equipment and tools	2 125	16 611	15 124	15 208	15 292	17 500	50 000	bd	bd	bd
Środki transportu/ /Transport equipment	21 640	31 667	36 655	53 635	77 667	202 500	95 000	140 000	500 000	100 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań empirycznych; bd – brak danych, w kwestionariuszu brak odpowiedzi na to pytanie.
Source: Own elaborations based on empirical studies; bd – lack of data in the questionnaire, non-response to his question.

Istotna w tym zakresie jest także praca urzędów gmin (22% wskazań) i izb rolniczych (12% wskazań), a także opinia znajomych i rodziny (14% wskazań). Wyniki badań pokazały, iż ośrodki doradztwa pełnią istotną rolę w podnoszeniu konkurencyjności gospodarstw rolnych, dostarczaniu informacji przez bezpośrednie konsultacje, kursy i szkolenia. Doradcy rolni utrzymują bezpośrednie kontakty, często nieformalne, które mają także ogromny wpływ na kierunek decyzji w zakresie zarządzania gospodarstwem rolnym.

PODSUMOWANIE

Reasumując należy stwierdzić, iż przeprowadzone badania empiryczne potwierdziły przypuszczenia autorów sformułowane w postaci dwóch hipotez, zawartych w opisanej metodyce badań. Na podstawie przeprowadzonej analizy można skonstatować, iż małe gospodarstwa indywidualne nie prowadziły polityki planowania strategicznego. Z uwagi na organiczny charakter produkcji rolniczej działalność inwestycyjna miała głównie charakter produkcyjnych inwestycji rzeczowych. Jednak większość gospodarstw prowadzi obecnie działalność głównie eksploatacyjną (przy wykorzystaniu posiadanych środków obrotowych oraz dostępnej siły roboczej) ze zmarginalizowaną działalnością inwesty-

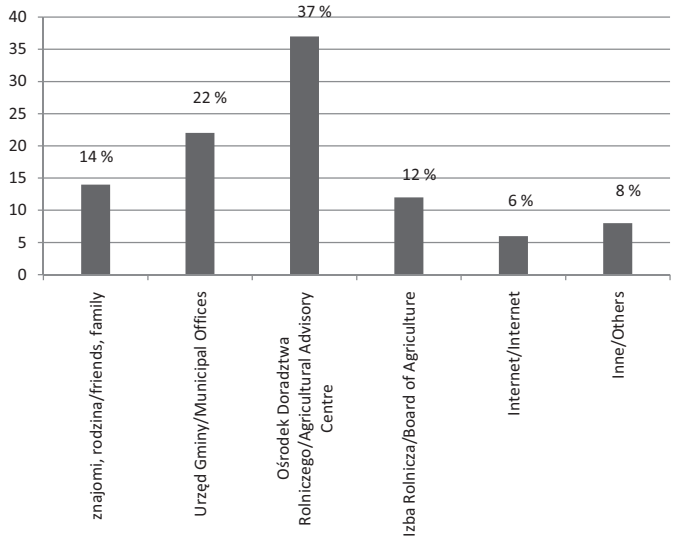

Rys. 2. Źródła informacji i pomocy w podjęciu decyzji inwestycyjnych przez właścicieli badanych gospodarstw [%]
Fig. 2. Source of information and assistance in taking investment decisions by the owners of surveyed farms [%]
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań empirycznych (n = 849).
Source: Own elaborations based on empirical studies.

cyjną (inwestycje odtworzeniowe). Na dłuższą metę takie działanie może prowadzić do upadku gospodarstwa oraz wykluczenia z potencjalnego uczestnictwa w rynku, ponieważ inwestycje determinują jego rozwój w dłuższym okresie.

Co równie istotne, takie gospodarstwa mogą nie sprostać nowym wymogom wynikającym z obowiązywania zasady wzajemnej zgodności, zwłaszcza jeśli chodzi o zapewnienie dobrostanu zwierząt. Na taką sytuację, szczególnie w województwie małopolskim, składa się wiele czynników. Dużą barierą jest rozdrobniona struktura agrarna; ponad 80% gospodarstw posiada mniej niż 10 ha, co poważnie utrudnia uzyskanie opłacalnej produkcji, a następnie możliwość inwestycji w celu spełnienia standardów produkcji, głównie jakościowych.

Instytucją najwyżej ocenianą przez ankietowanych był ośrodek doradztwa rolniczego. Ma to swoje uzasadnienie z uwagi na największe doświadczenie pracy z rolnikami oraz najdłuższą tradycję w działalności doradczej na obszarach wiejskich. Doradca rolny bardzo często ma nieformalne kontakty z producentami rolnymi, co owocuje lepszą współpracą i zaufaniem do tejże instytucji doradczej. Ośrodki doradztwa rolniczego, podobnie jak producenci rolni, stoją przed nowymi wyzwaniami związanymi z wprowadzaniem nowych zasad w zakresie produkcji rolnej, tzw. zasada wzajemnej zgodności. Instytucje te są jednak dobrze przygotowane do nowych zadań i aktywnie uczestniczą w Systemie Doradztwa Rolniczego. Mimo pojawiania się prywatnych firm konsultingowych, ośrodki doradztwa mogą nadal pełnić kluczową rolę w zwiększaniu potencjału produkcyjnego gospodarstw, przede wszystkim z uwagi na ogromne doświadczenie w pracy z rolnikiem oraz stały dostęp do źródeł wiedzy, nie tylko z zakresu pozyskiwania środków na inwestycje.

PIŚMIENNICTWO

Ban Van den A.W., Hawkins H.S., 1997. Doradztwo rolnicze. Wydawnictwo Małopolskiego Stowarzyszenia Doradztwa Rolniczego, Kraków, 14–54.
Bielecka A., 2005. Statystyka w biznesie i ekonomii: teoria i praktyka. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa.
Fereniec J., 1999. Ekonomika i organizacja rolnictwa. Wydawnictwo Key Text, Warszawa, 24–37.
Kania J., 1995. Cele i bariery doradztwa rolniczego w Polsce. Wydawnictwo Małopolskiego Stowarzyszenia Doradztwa Rolniczego, Kraków.
Klepacki B., 1998. Ekonomika i organizacja rolnictwa. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 97.
Kujawiński W., 2002. Doradca rolniczy jako autorytet. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego, nr 3/4/, 35–41.
Luszniewicz A., Słaby T., 2003. Statystyka z pakietem komputerowym STATISTICA PL. Teoria i zastosowania, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa, 63–88.
Snarska A., 2007. Statystyka, ekonometria, prognozowanie – ćwiczenia z Excelem. Wydawnictwo Placet, Warszawa, 42–57.
Zawisza S., Niedbalski A., 2006. Funkcjonowanie ośrodków doradztwa rolniczego po integracji z Unią Europejską – wybrane zagadnienia. Roczniki Naukowe SERiA, Tom VIII, Zeszyt 4, 365–399.
Ziółkowska J., 2006. Metody oceny efektywności projektów inwestycyjnych w agrobiznesie, Studia i Monografie IERiGŻ, Warszawa, 5–15.
Mały Rocznik Statystyczny. GUS, Warszawa 2009.
Rocznik Statystyczny Rolnictwa i Obszarów Wiejskich. GUS, Warszawa 2008.
Ustawa z dnia 22 października 2004 roku o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz.U. Nr 251, poz. 2507).
Raport „Wstępna analiza instrumentu cross-compliance w kontekście przyszłej implementacji w Polsce". Autorzy: zespół SAEPR, Sekcja Analiz Ekonomicznych Polityki Rolnej SAEPR/FAPA, Warszawa luty 2006.

THE ROLE OF ADVISORY SERVICES IN THE CREATION OF INVESTMENT ACTIVITY OF PRIVATE FARMS

Abstract. Investments are a propeller of activity in every company or a farm. Investments decision is a high risk of both small (private) and large farms. Nowadays, facing the implementation of new requirements in agricultural production, it is sometimes necessary to invest a lot of money in the modernization of the farm. In Malopolska province, where research have been conducted, farmers often choose the replacement investments, having the character of productive investments. Due to the specific conditions of production, often resulting in inefficiency and its unavailability, farmers rarely invest in development of their farm. The paper presents brief descriptions of the sample of 849 households, an assessment of investments activities and plans for the future, and also analyze of the source of getting information to farmers in the field of investment possibilities.

Key words: private farm, Agricultural Advisory Center, Farm Advisory System, investments, source of information, cross-compliance mechanism

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 19.04.2010